

8. DÖNEM ÇALIŞMA RAPORU (1977)

GİRİŞ

1977 yılı çalışma dönemi, ülkemiz tarihinde acı ve ibretle anılacak olan MC iktidarlarının sonuna sahne oldu «*Büyük Türkiye*», «*Büyük ve Ağır Sanayi Hamlesi*» sonunda ülke ekonomisini tam bir çıkmazın içine sürüklerken, «*Milliyetçi Türkiye*», «*Milli Devlet, Güçlü iktidar*» sloganları ardına gizlenmeye çalışan faşizm heveslileri, döktükleri bunca kana rağmen, devletin desteğini arkalarına almaya çalışarak giriştikleri tırmanma hareketinde başarısızlığa uğradılar. Belirli faşist odaklarca yürütülen saldırı ve cinayetlerin günlük olaylar durumuna geldiği bir ülke; kapalı okullar, üniversiteler, faşistleştirilmeye çalışılan bir eğitim düzeni; enerji ve döviz bunalımı ve yetmişmiş eleman yokluğu gibi nedenlerle çalıştırılmayan milyarlık tesisler; işinden atılan, sürülen binlerce öğretmen, kamu görevlisi, teknik eleman: İşte MC iktidarının mevcut düzenin sorunlarıyla birlikte yarattığı görünüm.

1977 yılı için, yıllardır ısrarla sürdürülen bir dizi yanlış politikanın ve uygulamanın patlayış yılı oldu denebilir. Hayat pahalılığı %50'nin üstüne çıkarken, işsizlik oranı %20'yi aştı. Ekonominin kilit unsurlarını oluşturan Kamu iktisadi Teşebbüsleri (KİT)'nin toplam zararları 28 milyar ile rekor düzeye ulaşırken, uluslararası sermayenin mali kuruluşları tüm yatırımların durdurulması ve kalkınma hızının sıfıra indirilmesi gibi sözde önlem paketleriyle bunalıma çare aramaya kalktılar.

Ekonomik bunalıma paralel olarak faşist baskı ve saldırılarda çok büyük boyutlara ulaştı. Devlet kurumları, büyük üretim merkezleri ve üniversiteler ve diğer eğitim kurumları faşist işgale uğrarken, bu tırmanışın önüne geçmek isteyen yüzlerce devrimci hayatım kaybetti.

Hakim sınıfların gizli örgütleri eliyle gerçekleştirdikleri provokasyon sonucu 1 Mayıs 1977 kutlama töreni, tüm görkemini ardından 35 yurtseverin yitilmesiyle sonuçlandı.

Fırsattan yararlanmak isteyen büyük sermayedarlar, yılların mücadelesiyle kazanılmış sendikal hakları bir kalemde yok etmek ümidiyle madeni eşya sanayii dalında büyük çaplı grev ve lokavtlara yol açtılar.

Diğer demokratik örgütlerin yanı sıra TMMOB iki kez saldırıya uğrarken, bireyleri hedef alma niteliğini aşan faşist saldırılar toplu katliam girişimleri şekline dönüştü.

Tüm bunlara rağmen teknik elemanlar, tüm yurtseverler ülke çapında faşist teröre boyun eğmeyerek mücadelelerini kararlı bir biçimde sürdürdüler. Yeni dönemin farklı koşullar getireceğinin ancak MC iktidarının yıkılmasıyla faşist girişimlerin son bulmadığının da bilincinde olarak, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi sürdürülecektir.

GENEL EKONOMİK YAPI VE METALURJİ SANAYİNDEKİ GELİŞMELER

Ekonominin dışa bağımlılığına, MC iktidarının plansızlığı, «her şeye rağmen ithalat» diyerek spekülâtif amaçlara ithalata izin verilmesi, işçi dövizlerinin azalması, dış borçlanmalarla yaratılan kaynakların kuruması da eklenince, 1975 başlarında 2 milyar doları aşan döviz rezervleri 1977 sonbaharında «70 sent» in altına düştü. Ekonomik dışa bağımlılığın doğal bir sonucu olarak üretimin devam edebilmesi ile ithalat eşanlı olduğundan, ithalat durunca üretim de büyük ölçüde aksadı ve yer yer durdu- 2.5 milyar doları bulan ithalat transfer talepleri ki bunun yarıdan fazlası KİT'lere aittir karşılanamadı. Türk lirasının değerine ve hükümete duyulan güvensizlik nedeniyle 1975'de 1.250 milyar dolar olarak gerçekleşen işçi dövizleri 850 milyon doların altına düşerken, büyük kısmı tarımsal ürünlerden ulusan ihracat da gerileyince ödemeler dengesinde kapatılamayacak-i bir açık oluştu.

Kalkınma hızı, IMF tavsiyelerine uygun olarak düşürüldü. Üçüncü 5 Yıllık Kalkınma Planı 1977 yılı programında öngörülen kamu kuruluşları sabit sermaye yatırımları %44.1 oranında gerçekleşirken, fiziki gerçekleşme oranı %38.9'da kalmıştır. Bu rakam 1974'de 43.3, 1975'de 54.4, ve 1976'da 53.5 idi Unutulmamalıdır ki bu programa “Büyük ve Ağır Sanayi Hamlesi”nin içinde yer alan TEMSAN, TAKSAN, TAKSAN TUMOSAN v.b. projeler dahil değildir.

DEMİR-ÇELİK sektörü 1977'de tam bir keşmekeşlik içindeydi. Ülkemizin en büyük demir çelik üreticisi olan TDCİ elindeki kapasitenin yarısını bile kullanamazken, ikinci büyük üretici olan EREĞLİ Demir-Çelik Fab. yıl sonunda üretimini durdurdu, işin ilginç yanı her iki kuruluşun da ellerinde işletmeye alınmaya hazır birer yüksek fırınlarının bulunmasıydı. İSDEMİR'deki 1 no'lu yüksek fırın işletmeye alındıktan sonra tam kapasiteye erişmişken üretimi yarıya düşürülüyor, 2 no'lu yüksek fırın ise bitiminin üzerinden 1 yıl geçmiş olmasına rağmen işletmeye alınamıyordu. Döviz darboğazının yarattığı kömür ve diğer hammadde sorunlarına işletme güçlükleri de eklenince üretim işletmeye alınışın ikinci yılında proje değerinin dörtte birine dahi ulaşamadı. ERDEMİR ise bu yıl 1 no'lu fırını bakıma alıp 2 no'lu fırını işletmeye sokmayı planlamışken, toplu sözleşme görüşmeleri çıkmaza girince, döviz darboğazından birinci derecede etkileneceğini göz önüne alarak ikinci fırını işletmeye alamadı.

Bütün bunların yanı sıra demir-çelik ithalatı TDCİ' nin elinden alınıp özel kişiler ve kuruluşlar eline verilince TDCİ'nin 1977 yılı zararı 1.7 milyarı aştı. Demir ithalatındaki yolsuzluklar ise düzenin çirkinliğinin boyutlarını göstermek istercesine milyarı aşan rakamlara ulaştı.

Bu sektördeki önemli projelerin durumu ise şöyle özetlenebilir:

İSDEMİR (İlk yatırım projesi): 1973'de bitirilmesi planlanan, revize program uyarınca 1977'de tamamlanması gereken 1 milyon ton/yıl çelik üretimini hedefleyen ilk etap hala tamamlanamamış, 1977 yılı programının nakdi gerçekleşmesi %106.9'u bulurken, fiziki gerçekleşme %53.67'de kalmıştır.

İSDEMİR (1. Kademe Tevsiyatı Projesi): 1980'de bitirilerek sıvı çelik üretim kapasitesini 3.2 milyon ton/yıla çıkartacak olan bu projenin 1977 yılı nakdi gerçekleşmesi %25.80, fiziki gerçekleşmesi %20.44 olmuştur. (Aralık 1977'de Sovyetler Birliği ile yapılan bir anlaşmaya göre İsdemir tesisleri, 3.3 milyon ton/ yıl yassı ürün üretmek üzere, toplam olarak 6.5 milyon ton/yıla tevsi edilecektir)

KARABÜK (Modernizasyon Projesi): Sıvı pik üretimi 600.000 tondan 900-000 ton/yıla çıkartmayı planlayan bu proje nakdi % 10.40, fiziki %0.0 olarak gerçekleşirken, projenin toplam gerçekleşme oranı % 12.92 (nakdi) ve %2.49 (fiziki) olmuştur.

SİDEMİR (Sivas 4. Entegre Demir-Çelik Tesisleri Projesi): 1982 yılında 2 milyon ton/yıl kapasiteyle üretime geçmesi planlanan bu projenin toplam nakdi gerçekleşmesi %0.09, fiziki gerçekleşme ise %0.0 dır. Halen proje teknik fizibilite ve ekonomik değerlendirme aşamasındadır. Kurulacak tesisin kesin üretim birimleri, kapasite ve ürün niteliklerini belirleyecek çalışmalar yapıldıktan sonra temel mühendislik projelerinin hazırlanmasına geçilecektir.

ERDEMİR (I. Kademe Tevsiyatı): Sıvı çelik üretimini 1.8 milyon ton/yıla çıkartmak ve 1975'de tamamlanmak üzere planlanmış, ancak revize edilerek 1978'e ertelenen bu proje nakdi olarak %85.58 gerçekleşmiş, inşaat ve montaj faaliyetlerinin büyük bir kısmı tamamlanmıştır.

Önemli kamu sektörü demir-çelik yatırımlarından birisi de MKE Kurumu eliyle gerçekleştirilmeye çalışılan ALİAĞA Vasıflı Çelik Fabrikası Projesidir: 200.000 ton/yıl vasıflı çelik üretmek ve 1980'de tamamlanmak üzere planlanmış olan bu projenin 1977 yılı gerçekleşme oranı nakdi % 25, fiziki % 16-9, toplam gerçekleşme oranları ise nakdi %2.6, fiziki %1.95'e ancak ulaşabilmiştir.

KİT'lerin genel değerlendirmesini daha sonraya bırakarak, özellikle TDÇİ'de göze batan istihdam sorununa değinelim: Geçen yıl içinde TDÇİ, kamu kuruluşları arasında yeni istihdam edilen personel sayısı açısından 1. sırayı almıştır. Geçen yıl işe alınan 17. bin kişiyle toplam istihdam sayısı 51.060'da yükselirken toplam üretim 706.000 ton mamul ürün olarak gerçekleşmiştir. Ortalama adam başına üretimin 600 ton/yılı bulduğu günümüzdeki demir-çelik endüstrisine kıyaslandığında ülkemizdeki endüstrinin hangi durumda bulunduğu daha rahat anlaşılacaktır.

ALÜMİNYUM sektörü de ülkemizde ısrarla sürdürülen çarpık gelişmeyi açıkça gösteren bir başka sektör:

Alüminyum denince akla ilk gelen kuşkusuz SEYDİŞEHİR oluyor. «Enerji kısıtlaması», teknik eleman ve yönetici kıyımları ve faşistleştirme girişimleri nedeniyle son iki-üç yıldır üretiminden çok üretememesiyle kamuoyunun ilgisini çeken talihsiz bir tesis. Bu konudaki görüşlerimizi daha geniş olarak «Alüminyum Raporu» başlıklı yayın ve yaptığımız basın toplantısıyla kamuoyuna duyurmuş bulunuyoruz. Ne var ki defalarca da olsa konunun üzerinde durmakta yarar var. Milyarlara mal olan bir tesisin tam kapasitede çalıştırılması enerji yetersizliği bahanesiyle yıllarca geciktiriliyorsa, bir kamu kuruluşu ürettiği alüminyumu maliyetinin yarısına satıp yılda bir milyarın üstünde zarar ediyorsa, üstelik siyasal iktidarca zararı azaltmak değil de arttırmak yönünden özel bir çaba gösteriliyorsa, ve alüminyum üretmek üzere kurulan bir tesis faşist çeteler eliyle bir terör kampına dönüştürülüyorsa söylenecek çok şey olmalı.

Alüminyum üretiminin sorunları üç grupta toplanabilir :

1. Enerji: 1 ton alüminyum eldesi için 15-16 bin kwh enerji gerektiği göz önüne alınırsa enerjinin en ucuz kaynaklardan karşılanması gerektiği açığa çıkar. Nitekim bu amaçla Seydişehir projesine paralel olarak OYMAPINAR baraj projesi vardı. Ancak bu barajın temeli 1977 yılında atılabildi. Öte yandan ulusal elektrik şebekesinden 40 krş/kwh olarak verilen enerji tesislerin gereksinimini karşılamayınca, acil durumlarda kullanılmak üzere kurulmuş bulunan gaz türbinlerine başvuruldu. (1977 yılında Seydişehir Gaz Türbinleri Türkiye elektrik enerjisi kaynakları arasında 7. sırayı almıştır) Bu sistemin maliyeti 190 krş/-kwh dır. Görüldüğü gibi ülkemizdeki yanlış enerji politikası alüminyum sanayiine somut olarak yansımıştır.

2. Yardımcı Hammaddeler: Seydişehir'in tek sorunu enerjiden ibaret değildir. Alüminyum üretiminin bir başka önemli girdisi de yardımcı hammaddelerdir. Süd kostik, alüminyum florür, kriyolit, petrol koku, taş kömür zifti, alaşım metalleri, katod bloku, katod pastası vb. malzemeler büyük ölçüde ithalata dayalı olup, çokuluslu tekellerin denetimindeki bir pazardan temin edilmek durumundadır. Bu durum alüminyum üretiminin dışa bağımlılığını kanıtlamaya yeterlidir. Nitelik itibarıyla yoklukları üretimi durduracak önemde olan bu maddelerin ithalinden gümrük vergisi alınmakta, dolayısıyla tesisler büyük çapta stoklamaya gidememektedir. Bu durum üretimi ciddi bir biçimde tehlikeye düşürmektedir.

3. Maliyetler ve Satış Fiyatları : Enerji ve yardımcı hammaddeler konusunda yukarıda belirtile sorunların doğal sonucu olarak, Türkiye'de alüminyum üretiminde maliyet dünyadakine kıyasla çok yüksektir. Bunun yanı sıra, gümrük vergisi ve istihsal vergisi uygulamalarıyla mükerrer vergi ödenmesi gibi düzeltilmesi olanaklı olduğu halde bilinçli

olarak sürdürülen bir politikanın sonucu ETİBANK' ın maliyeti daha da arttırılmakta, ve Seydişehir'in haddehaneleri çalıştırılmayarak, işin en kolay ve karlı yanı olan uç ürünler üretimi birkaç özel firmanın eline bırakılmakta ve böylece kamusal kaynaklar özel kesime aktarılmaktadır.

İşte 1977 yılındaki 1.2 milyar liralık zararın esas öyküsü.

BAKIR üretim sanayiinde geçen yıllardan devralınan sorunlara ciddi çözümler getirilemedi, hatta yenileri eklendi, örneğin bakır üretim sanayiinde yakın zamana kadar hammadde konusunda bir darboğaz yok sayılırdı. Ancak son iki yıldır üretim konsantre ithali ile yapılabilmektedir. Geçen yıl yaklaşık olarak KBİ 8000 ton, ETİBANK 20000 ton %40 bakır içerikli konsantre ithal etmişlerdir. Aynı yıl KBİ'nin 13. 430 ton, ETİBANK'm toplam 18.150 ton blister bakır ürettiği göz önüne alınırsa, ithal edilen konsantre miktarının blister bakır üretimindeki önemi görülebilir.

Metal üretiminde de 1977 yılında bir önceki yıla göre önemli bir değişiklik olmadı. KBİ'nin üretimi fazla bir değişiklik göstermeyerek 13.430 ton olarak gerçekleşti. Ergani Bakır İşletmesi'nin üretiminde düşüş izlenirken (1976'da 8.013 ton, 1977'de 7-600 ton) tek önemli artış Murgul Bakır İşletmesi'nde görüldü. Üretim yoğun bir biçimde ithal edilen konsantreye dayandırılınca Murgul'un üretimi 1977 yılında 10.550 ton olarak gerçekleşti (1976'da 6.600 ton).

Üretim miktarlarının gösterdiği gibi, 1977'de bakır sanayiinin başlıca sorunu kapasite kullanım oranının düşük oluşudur. 1976'da %42 olarak gerçekleşen kapasite kullanım oranı 1977'de %46 olmuştur. Diğer bir deyişle geçtiğimiz yılda da bakır üretim kapasitesinin yarısından fazlası kullanılamamıştır.

Bakır tesislerindeki kapasite düşüklüğünün nedenleri genellikle bakır cevheri ve konsantresinin yetersiz oluşuna bağlanmaktadır. Oysa Murgul'da halen işletilmekte olan Damar ve Çakmakkaya sahalarındaki rezervin yeterli olduğu, ancak üretimin arttırılması yönünde önemli bir çaba sarf edilmediği bilinmektedir. Aynı şekilde kurulu konsantratör kapasitelerinden de yeterince yararlanmamaktadır. Murgul'da KBİ' ye ait günde 9000 ton cevher işleme kapasitesine sahip tesiste mevcut 3 otojen değirmenden ancak bir tanesi çalıştırılabilmektedir. özellikle KBİ'de yerleşen sorumsuz çalışma anlayışı sonucunda el deki konsantratör kapasitesi kullanılamamakta ve ithalat körüklenmektedir.

KİT'lerin Durumu: 1938 yılında kurulan ve devlet işletmeciliğine yeni boyutlar getiren KİT'ler 1960 yılında 440 ve 468 sayılı yasalarla yeniden düzenlenmek istenmiş ve şu ilkeler getirilmiştir :

1. Verimli ve ekonomik üretim
2. Kalkınma hedeflerine uygun olarak yatırım ve üretim düzeylerini gerçekleştirmek,

ve bunun için gerekli kamu tasarruflarını oluşturmak.

Kalkınmanın gerektirdiği bu tasarruflara önemli ölçüde katkıda bulunması beklenen KİT'ler yeterli ölçüde kaynak yaratamayarak sağlıklı bir kamu maliyesi düzenine ulaşılmasını engellemektedirler. İşletmeciler KİT'lerin izledikleri fiyat ve istihdam politikalar ve verimli çalışmamalarının etkisiyle işletme açıkları büyümüş, ek kaynak talepleri artmış, özkaynak - yabancı kaynak dengesi bozulmuştur. Bu nedenle KİT'lerin finansman ihtiyaçlarının sağlam kaynaklardan ve zamanında karşılanmasında güçlük doğmuştur. Yabancı kaynaklara giderek artan ölçülerde başvurulması kuruluşların faiz yüklerinin artmasına, gerek yatırım, gerek üretim maliyetlerinin olumsuz etkilenmelerine yol açmıştır.

KİT'lerin bugünkü, belirli bazı kesimler dışında, kimseyi memnun etmeyen durumları yeni kurulan İşletmeler Bakanlığı çerçevesinde düzeltilmek istenecektir. Esasında alınacak tedbirler ana hatları itibarıyla belli olmakla beraber önemli olan bunların ne derecede uygulanacaklarıdır. Bu tedbirler, ve uygulama araçları şöyle özetlenebilir:

KİT'ler için belirli etkinlik ve verimlilik hedefleri belirlenerek bunlara ulaşılmasının izlenmesi ve denetlenmesi, açık finansmana gidilmemesi, özellikle işletmeciler KİT'lerin sermayelerinin arttırılması, yapılacak sübvansiyonlarda sadece maliyet değil, makul-bir kar oranı da göz önüne alınması ve bunlar kısa sürelerde kuruluşlara iletilmesidir. KİT'lerde siyasi nedenlerle kadro şişirilmesinin önüne geçilmeli, önemli proje yatırımları için sözleşmeli personel kadrolarının, amaca uygun olarak kullanılmasının sağlanması ve yeni devreye giren veya girecek işletmeler göz önünde bulundurularak insan gücü eğitime gereken önemin verilmesi kaçınılmazdır. KİT'lerin iştiraki bulunan tüm kuruluşlar etkin bir şekilde KİT. bünyesinden seçilen elemanlarca denetlenmelidir. KİT'ler mevcut kapasitelerini daha rasyonel bir biçimde kullanmalı, maliyetlerini düşürerek üretimi artırıcı önlemleri almalı ve bunun için gerekli kuruluşlar arası organizasyonun sağlanmasından sorumlu olmalıdırlar.

1977 yılında 10 milyar liranın üstünde zarar eden bu kuruluşlar artık devlet eliyle kamusal kaynakların özel kesime aktarılmasının aracı olmaktan çıkartılarak, ülkenin sanayileşmesinde kendilerinden beklenen görevleri yapabilecek etkin kuruluşlar haline sokulmak durumundadır.

ODA VE ÜYE SORUNLARI ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

TMMOB VE ODALARIN İŞLEVLERİ ÜZERİNE

Özellikle geçtiğimiz dönemde, TMMOB ve bağlı Odaların yeni bir atılıma gereksinim duyulmasına karşılık, bir tıkanıklığın içine girmiş olmaları sonucu TMMOB ve Odaların yapılarına ve işlevlerine ilişkin konulara bir açıklık getirilmesi zorunluluğu doğmuştur, önceleri, BİRLİK HABERLER'in çıkamaması ile somutlaşan bu tıkanıklığın mali sorunlardan

kaynaklandığı öne sürülürken, TMMOB Danışma Kurulu toplantısı sorunun aslında örgütlenme biçimindeki bazı aksaklıkların bir sonucu olduğu ileri sürülmüştür.

Mühendis ve Mimar Odaları, ayrı bir yasa ile belirlenmiş ve dolayısıyla çalışma biçimleri diğer demokratik kitle örgütlerinden farklı olan kuruluşlardır. Zorunlu üye olma koşulu bu farkı yaratırken, yasalara dayalı (bir anlamda kamu kuruluşu) olması niteliği onlara dernek statüsündeki diğer demokratik kitle örgütlerinden farklı bir özellik sağlar. Bu ayrıcalığa karşın demokratik kitle örgütleri için geçerli olan »üyelerin somut sorunlarından hareketle, onların demokratik ve ekonomik talepleri doğrultusunda verilen mücadeleyi; ülkedeki bağımsızlık ve demokrasi mücadelesiyle bütünleştirmek» şeklinde özetlenen genel ilke Odalar için de geçerlidir. Ancak odaların her birinin ayrı bir. uzmanlık dalını temsil etmesi, diğer demokratik örgütlerden farklı olarak önemli bir işlev daha yüklemektedir: Odalar kendi uzmanlık alanlarına giren konularda ayrıntılı araştırmalar yapıp en tutarlı bilgileri üretebilen, bu konularda halkın çıkarlarını savunan örgütler olmak durumundadırlar. Bu işlev aynı zamanda Odaların dışa dönük çalışmalarının çok yoğun olması gerektiğini de vurgulamaktadır. Bu işlevler yerine getirilirken Odalar, kendi kitlelerinin demokratik ve ekonomik sorunlarını ve kendi uzmanlık alanlarına giren konularda yaptıkları çalışmaları birbirinden bağımsız iki ayrı çalışma alanı olarak değil, verilen bir mücadelenin biri birini bütünleyen ve aynı hedefe yönelik iki boyutu olarak düşünmek zorundadırlar. Çünkü ülkedeki sanayiinin çarpık ve dışa bağımlı yapısı ile; bu yapı içinde teknik elemanların istihdam biçimi, bilgi ve becerilerini üretim süreci içinde halk yararına kullanamamaları, giderek bunların doğrudan demokratik ve ekonomik sorunlar altında ezilmeleri birbirinden soyutlanamaz olgulardır.

Bu konuda gözden kaçırılmaması gereken nokta şudur: TMMOB ve Odaları üyelerinin bu tür sorunları ile ilgilenmek zorundadır. Ancak, bu sorunların çözümünde önemli bir mücadele aracı sendikalar ve sendikal hakların kazanılması yönünde mücadele kaçınılmazdır. TÜTED (Tüm Teknik Elemanlar Derneği) bu anlamda bir mücadelenin odağını oluşturmaktadır ve TÜTED'in güçlendirilmesi için çaba göstermek gereklidir. Bu örgütün güçlendirilmesi için çaba göstermeyip, TÜTED'in karşılayabileceği görevleri TMMOB'ye yüklemek ya da tersine üyelerin demokratik ve ekonomik sorunları ile sadece TÜTED'in ilgilendiğini varsayıp, Odaları sadece özel uzmanlık kuruluşları olarak görmek eksik ve yanlış olur.

Bu görüşler ışığında Oda yönetimlerine düşen görev, yapılması zorunlu kapsamlı çalışmaları programlayarak, en geniş üye tabanlarını bu çalışmalar çerçevesinde örgütlemeleridir. Böylece yıllardır söylenen, yinelenen, politik içeriği ağır basan, ancak teknik

yönü üzerinde yeterince durulmamış konulardaki çalışmalar aşılacak ve niteliksel bir sıçrama gerçekleştirilebilecektir.

Oda çalışmalarını her ne kadar ülkedeki toplumsal, ekonomik ve politik gelişmeler etkiliyorsa da söz konusu kapsamlı çalışmaların yapılarak daha nitelikli ürünlerin ortaya konması açısından iki şey daha gereklidir:

Birincisi, ilgi alanları birbirine yakın olan Odaların ortak çalışma grupları oluşturmaları ve bir tek Odanın boyutlarını aşan konularda, amaç ve kapsam iyi belirlenerek, birlikte çalışmalarının gerçekleştirilmesidir. TMMOB komisyonlarının işlerlik kazanamamalarının nedenleri incelenerek ortak çalışma alışkanlığının kazandırılması artık zorunludur.

İkincisi odamızı doğrudan ilgilendiren bir tıkanıklığın aşılmasıdır. Çalışmaların bugün ulaştığı düzey artık geniş bir üye tabanının bu çalışmaların içine çekilmesini ve yaratıcı katkılarının sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Tıkanıklık buradadır ve Oda yönetimi bu tıkanıklığın giderilmesi için gerekli yöntem ve araçları geliştirmek durumundadır. Periyodik yayınlar, bilimsel ve teknik yayınlar, kongreler, paneller, konferanslar, açık oturumlar ve benzeri yollarla ve hepsinden önemlisi “amacı ve kapsamı belirlenmiş özel çalışma grupları” (komisyonlar) oluşturmak yoluyla bu tıkanıklık aşılabılır.

Artık çalışmaları arada bir dergi çıkartmak ve iki yılda bir kongre toplamakla geçiştirmeye olanak yoktur. Kaldı ki gerek dergi, gerekse kongre üyeler açısından pasif katılma biçimleridir. İlişkilerin kalıcı ve tebliğlerin yaratıcı olmaları çok sınırlıdır. Buna karşılık bu tür çalışmaların tüm zahmeti Oda yöneticilerinin üstünde kalmakta ve onların da yaratıcı çalışmalara yönelmelerini engellemektedir, öte yandan üyelerin büyük bir kısmının Ankara dışında ve dağınık bir yapıda çalışır olmaları, onların Oda ile ilişkilerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Aslında çalışmalara katkı koyabilecek bir çok üye Oda çalışmalarının artık belli bir düzeyi aştığını ve yoğun bir çalışma gerektirdiğini hissettiğinden ve angarya olarak kabul ettiği bu tür çalışmalara girmek istemediğinden Odaya hiç uğramamayı yeğlemektedir. Üyelerin dağınık ve sınırlı oluşu örgütsel bir takım bazı işlevlerin de yerine getirilmesini engellemektedir. Üye toplantıları yapılamakta, temsilciler bir araya getirilememekte, Danışma Kurulu işletilememektedir. Odanın çeşitli çalışmalarına katılan, bu konularda bilgi ve deneyim kazanmış kadroların giderek azalması Yönetim kurulunda çalışacak yeni kadroların yetişmesini de zorlaştırmaktadır.

TMMOB VE DİĞER DEMOKRATİK ÖRGÜTLERLE OLAN İLİŞKİLER :

Üst örgüt TMMOB ile birlikte sürdürülen çalışmalarda Oda olarak etkin katkı koymaya çalıştık. Komisyon çalışmaları kısmında daha geniş olarak belirtileceği gibi, TMMOB düzeyindeki komisyon ve diğer çalışmalara kesintisiz olarak katıldık. Ancak,

geçtiğimiz dönemde bu tür çalışmalara tüm odaların sürekli olarak katıldıklarını ve çalışmaların aksamadan sürdürüldüğünü söylemek güçtür. Bu nedenle özellikle uzmanlık alanımıza giren demir-çelik alüminyum ve bakır gibi konulardaki ortak çalışmaların aksaması, bu alanlardaki çalışmaların bütünüyle Oda bünyesi içinde sürdürülmesine neden oldu.

Odaların ve dolayısıyla TMMOB'nin içine düştüğü parasal sorunların da bu çalışmaların aksamasında payı oldu. BİRLİK HABERLER yayınlanamayınca, ortak çalışmalar bir ölçüde aksadı ve yerini Odalar için kendilerince daha önemli ve ivedi çalışmalara bıraktı.

Buna karşılık TMMOB ve diğer demokratik örgütler arasında demokratik ve ekonomik haklar doğrultusunda sürdürülen çalışmalar önemli boyutlara ulaştı. Çeşitli toplantı, panel vb. çalışmalarda, kitle eylemlerinde Oda olarak TMMOB'nin yanında yer aldık. Öte yandan bugün demokratik örgütler arasında oluşturulan «ortak platform» düzeyinde sürdürülen çalışmalar ile demokratik ve ekonomik talepler doğrultusundaki mücadelenin alt örgüt birimlerinde geçici olarak gevşemesine, kendi kitleleri ile olan bağlarının geçici olarak zayıflamasına, bu konularda alt örgüt birimlerine haklı olarak bazı eleştirilerin yöneltilmesine neden olmuştur.

TEMSİLCİLİKLERLE SÜRDÜRÜLEN İLİŞKİLER:

Geçen dönem, nedenleri kısmen daha önce de belirtildiği gibi, temsilcilik çalışmaları ve temsilcilerle . ilişkiler istenen düzeye ulaşamadı. 7. Genel Kurul kararlarına uygun olarak, temsilciliklere işlerlik kazandırılması amacıyla, her temsilciliğin bir temsilci ve iki yardımcıdan oluşması ve kendi bütçelerini yapabilme olanağı verilmiş olmasına rağmen, uygulamada beklenen sonuçlara ulaşamadı. Oda gelirlerinin büyük ölçüde üye ödentilerine bağımlı kalması harcamaları sınırlarken, yönetimlerin günlük işlerle yoğun bir şekilde uğraşmak zorunda kalması ilişkilerin geliştirilmesine engel oldu. Dönem başında temsilciliklerle periyodik toplantılar yapılması planlanmasına karşın, bu toplantılardan ancak ikisi gerçekleştirilebildi. Yapılan toplantılara da bazı temsilciler katılma olanağı bulamadılar.

Bütün bunlara rağmen temsilcilikler yoluyla Oda merkezine iletilen çeşitli sorunlara ilişkin bazı çalışmalar yapıldı. ELAZIĞ FERRO - KROM'da çeşitli tarihlerde üyelerimizin kıyılmasına kadar varan olaylar konusunda müessese nezdinde çeşitli girişimlerde bulunduk, sorunun TMMOB'ye iletilerek kamuoyuna ve ilgililere daha geniş bir biçimde duyurulmasını sağladık. TMMOB Genel Başkanı bir basın toplantısı düzenleyerek olayı kınadı.

İSDEMİR'de çalışan üyelerimizin vardiyalı çalışmalarına karşılık ek bir ücret ödenmemesine ilişkin sorunlarına ilişkin sonuç alıcı bir girişimimiz olmamakla beraber, konunun TMMOB ve TÛTED'e iletilerek daha geniş bir düzeyde ele alınması sağlanmış ve yukarıda belirtilen konularda METALURJİ Dergisinde yer. verilmiştir.

ALÜMİNYUM RAPORU'nun hazırlanmasında TMMOB Çevre Sorunların Komisyonuna görüş iletilmesinde temsilciliklerimizin katkıları olmuştur.

15 Ocak 1978'de İstanbul'da düzenlenen «Hayat Pahalılığını ve Faşizmi Protesto Mitingi» düzenleme çalışmalarına İstanbul Temsilciliğimiz yoluyla katılırken, yine bu temsilciliğimiz yoluyla TMMOB Koordinasyon Kurulu çalışmalarına katkı konulmuştur.

UZMANLIK ALANINA GİREN ÇALIŞMALAR KOMİSYON ÇALIŞMALARI

Komisyon çalışmalarını tek tek ele almadan önce, bu konudaki genel ilkelerin neler olması gerektiği konusuna değinmek gerekiyor. Her şeyden önce bir meslek odasında beklenen iki ana görevden birisi olan uzmanlık alanına giren konularda teknik, ekonomik ve siyasi değerlendirmeler yapmak ve elde edilen sonuçları kamuoyunun sağlıklı bir biçimde oluşmasına katkıda bulunacak şekilde açıklamak zorunluluğu, komisyon çalışmalarını bir araç olarak gündeme getirmektedir. Komisyon çalışmalarının bir başka işlevi de üyelerin örgütlenmesine katkıda bulunmak ve üyelerle daha sağlıklı ilişki kurmaktır. Komisyon çalışmalarının etkin bir biçimde sürmesi için amacının, kapsamının ve süresinin iyi belirlenmiş olması ve geniş bir üye tabanının katılımını sağlayacak şekilde planlanması gerektiği geçen yılki deneylerimizde gözlemlenmiştir.

Geçtiğimiz dönemde yapılan komisyon çalışmaları aşağıda özetlenmiştir.

1. Alüminyum Komisyonu: Ülkemizdeki alüminyum üretim sanayiinin, hammaddeler ve yardımcı kimyasal maddelerinin temini, enerji, maliyet, dağıtım ve pazarlama sorunlarının açığa çıkartılması; dünya alüminyum sanayiinin, ticaretinin ve pazarının genel yapısı içinde irdelenmesi ve bunun yanı sıra özel sektör alüminyum imalat sanayiinin temel özelliklerinin ve yapısal sorunlarının araştırılmasını amaçlayan bir çalışmayı dönem başında planlayan Alüminyum Komisyonu, Seydişehir tesislerindeki üyelerimizin ve diğer odalardan ilgili kişilerin katkılarından yararlanarak çalışmalarını sürdürmüş ve kısa bir süre içinde sonuçlandırarak bir yayın haline dönüştürmeyi başarmıştır.

Daha sonra TMMOB Alüminyum Komisyonuna da aktif olarak katılmış, ve enerji bunalımı bahane edilerek dilerek üretimin kısıtlanması üzerine, SEYDİŞEHİR Tesisleri üzerine oynanmak istenen oyunları Maden, Elektrik ve Kimya Mühendisleri Odaları ile ortaklaşa olarak 29.9.1977 tarihinde bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklamışlardır. Basın toplantısında şu görüş savunulmuştur :

“Alınan son kararlar yurt içi alüminyum üretimi kısılmakta ve üretimle talep arasında doğan açığın ithalatla kapanması planlanmaktadır. Üretimin kısılması enerji bunalımına hiçbir çözüm getirmeyeceği gibi, yurt dışına ödenen döviz tutarını daha da artıracaktır. Bu uygulama hiç bir sorunu çözümlenmeyeceği gibi yeni sorunlar getirecektir. Sermaye iktidarlarının bugüne değin bilinçli olarak yarattıkları bu tabloyu olumlu yönde değiştirmeleri ve yaratılan sorunlara

çözüm getirmeleri ise mümkün değildir.”

ALÜMİNYUM RAPORU'nun ilk baskısının tükenmesi yeni bir basımı zorunlu kılarken, komisyon daha sonraki gelişmeleri de kapsamak üzere çalışmalarını sürdürmektedir.

2. Demir - Çelik Komisyonu: IV- Plan çalışmalarım yakından izlemek, yapılacak yeni yatırımlar çalışmakta olan kuruluşlar ve çeşitli uygulamalarla ilgili olarak gerektiğinde kamuoyuna ve üyelere bilgi vermek, ithalat, ihracat, özel sektör haddehane ve ark ocakları konularını yakından izlemek ve bu konularda yayın yapmak şeklinde hedeflerini belirleyen Demir - Çelik komisyonu çalışmaları bu yıl istenen düzeye ulaşamamış, ancak METALURJİ Dergisi'nin Aralık 1977 sayısının ağırlıklı olarak demir - çelik konularına eğilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Demir - Çelik Raporu adı altında kapsamlı bir çalışma programlanmış, bunun için gerekli kadro oluşturularak çalışmalara başlanılmıştır. Bu çalışmanın ürününü önümüzdeki dönemde vermesi beklenmektedir. Ayrıca TMMOB Demir - Çelik komisyonuna aktif olarak katılmış, ancak bu komisyona işlerlik kazandırılmamıştır.

3. Bakış Komisyonu: Bir önceki dönemde başlatılmış bulunan bir çalışmayı ilerleterek Türkiye bakır sanayiinin yapısı ve sorunları, dünya bakır sanayii ve ticareti içindeki yeri ve bakır sanayiinin geleceği konularında bilgi birikimini sağlayıcı araştırma ve yayın çalışmalarını yapmayı programlayan bu komisyon, önce çalışmasını Metalurji, Maden ve Jeoloji Mühendisleri arasında başlatılan ortak çalışma içine almıştır. Programın saptanması ile başlayan bu girişim daha sonra çeşitli nedenlerle aksayınca beklenen ürün geçtiğimiz dönem içinde çıkartılamamıştır. Bunun üzerine çalışmalar Oda Komisyonu düzeyine indirilerek sürdürülmüştür. Komisyon Türkiye'de bakır, sanayiinde geçtiğimiz yıl içindeki gelişmeleri izleyerek görüş geliştirmiş ve bu gelişmeleri bütünüyle ele alan bir. yıllık raporun yayınlanması hazırlıklarını yapmıştır. Bu rapor yakında yayınlanacaktır.

4. Eğitim Komisyonu: Teknik eğitim konusunda görüş oluşturmak, gerektiğinde bu konuda yayın yapmak, üniversitelerle ilişki kurarak teknik geziler düzenlemek ve Metalurji Mühendisliği Eğitimi yapan öğrencilerin staj sorununa eğilmeyi hedefleyen komisyon, YAY-KUR Konusunda bir çalışma yaparak, TMMOB görüşünün oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. YAY-KUR mezunlarına verilecek unvan konusunda TMMOB'nin görüşü istenmiş, bunun üzerine aktif olarak katıldığımız TMMOB Eğitim Komisyonuna, YAY-KUR Programları içinde yer alan yüksek fırın işletmeciliği, döküm, izabe ve seramikçilik konularındaki programlar ve uygulama göz önüne alınarak şu görüş iletilmiştir

“YAY-KUR mezunlarının görev alabilecekleri ara kademeler için geçerli olan unvanlar kişinin üretim içindeki yerine ve işlevine göre belirlenmektedir. Unvan konusuna yalnızca mezun olunan okul açısından bakmak yetersizdir. Orta eğitim düzeyindeki meslek okullarından mezun olanlar “teknisyen”, tekniker okulların, dan mezun olanlar “tekniker” ve

yüksek tekniker okullarından mezun olanlar da “yüksek tekniker” unvanlarını almakla beraber, bu türden unvanlar sadece diploma üzerinde geçerlidir. Bu kişiler sanayide (özellikle metalurji sanayiinde) bilgi ve becerilerine ve meslekteki deneyimlerine göre “ustabaşı”, “teknisyen”, “baş-teknisyen” veya “formen” gibi unvanlar almaktadırlar. Ayrıca yönetim kademelerindeki yerleri göz önüne alınarak “kısım şefi”, “atölye şefi” vb. unvanlar da verilmektedir. Ancak bu sonuncular daha çok yönetim basamağındaki yerlerini belirlemek için kullanılmaktadır. Kısaca bugün metalurji sanayiinde kullanılan unvanlar mezuniyet unvanı olmaktan çok, üretim içinde kazanılmış unvanlardır. Bu nedenle YAY-KUR mezunlarına verilecek unvan üretim içindeki unvanlardan biri olmalıdır. Daha açık koymak gerekirse, tekniker ve yüksek teknik öğretmenler sanayide genellikle “teknisyen” sıfatıyla işe başladıklarına göre, muhtemelen YAY-KUR mezunları da bu sıfatla işe alınacaklardır. Mezuniyet unvanlarının ise, emsallerinde olduğu gibi, bitirdikleri okulun adı olması en doğal olanıdır. Bu durumda sadece “YAY-KUR MEZUNU” veya “YAY.KUR TEKNİSYENİ” demek doğru olacaktır.”

5. Çevre Sorunları Komisyonu: Çarpık sanayileşmenin beraberinde getirdiği çevre kirlenmesi sorunlarında yapılacak toplantı ve benzeri çalışmaları izlemek, kendi çalışmalarımızla katılımda bulunmak, bu kapsam içinde çalışanların işyerlerinde sağlıklarını korumaları açısından mevzuatta var olup uygulanmayan hükümlerin hayata geçirilmesi için zorlayıcı çalışmalar yapmak ve meslek hastalıklarını incelemeyi hedefleyen çevre sorunları komisyonu, yukarıda belirtilen konuların tümüyle çalışma yapmamakla beraber, TMMOB adına Kimya Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen Sanayi Kongresine çevre sorunlarına ilişkin bir tebliğ sunan komisyona aktif olarak katılmış ve aşağıda özetlenen görüşleri iletmiştir :

«Çevre kirliliği, çarpık bir sanayileşmenin sonucu olarak doğal çevrenin tüm canlıların sağlığı açısından da bozulması tahrip olması, havanın, suyun, toprağın ve bitkilerin insan sağlığı açısından gerekli limitlerin üzerinde kirlenmesi olarak tanımlanabilir. Bunun sonuçları ise bir yandan kitle halinde hastalıkların ve ölümlerin artması, kalıcı sakatlık ve arızaların ortaya çıkması (doğrudan etkileri) öte yandan tarımsal üretimin ve hayvansal gıda kaynaklarının ciddi bir biçimde tahrip olmasıdır.

Kirlenmenin en yakın çevrede (çalışanlar üzerinde) yarattığı sonuçlar olarak tanımlanabilecek olan «meslek hastalıkları» nı da bu kapsam içine almak olanaklıdır. Buna ilişkin olarak Metalurji sanayiinden bazı örneklerle verilebilir :

— Demir Çelik: Kok fırını, yüksek fırın ve çelik-haneden çıkan gazlar hava kirliliğine yol açarken, insan sağlığını bozmakta, bitki örtüsü ve ormanlara zarar vermektedir.

— Bakır sanayi: Ergani ve Murgul'da bakır izabesinden çıkan gazların çeşitli akciğer

hastalıklarına ve ölümlere yol açarken bitki örtüsünün de ciddi bir biçimde tahrip olmasına neden olmaktadır. Kurulu sülfirik asit tesislerinin çalıştırılmaydı ve kurulmakta olanların gecikmesi izabeden çıkan SO₂ gazının doğrudan doğruya havaya verilmesi sonuçlanmaktadır. Aynı şekilde KBİ Samsun Bakır izabe tesislerindeki elektro filtrelerin yabancı müşavir firmanın hatası sonucu uzun süre çalıştırılmayışı çevrede yetişen Türkiye'nin en kaliteli tütünlerini önemli ölçüde etkilemiştir.

Çevre kirlenmesinde payı olan öteki metalurji sanayii dallarına civa izabesi, kurşun izabesi ve alüminyum elektrolizi de eklenebilir.»

6. Yayın Komisyonu: Bu komisyonun hedefleri, programı ve yapmış olduğu çalışmalar aşağıdaki şekildedir .

a) Dergi: METALURJİ Dergisinin zamanında ve gittikçe gelişen bir nitelikte çıkartılması hedeflenmiş, ancak sayı olarak programlanan 4 sayı dergi çıkartılmışsa da içerik ve zamanlama açısından hedefe ulaşılamamıştır. Bütün çabalara karşın Yönetim Kurulu dışındaki üyelerden oluşturulmaya çalışılan yayın komisyonu gerçekleşemeyince yazı temininden sayfa düzenlemesine kadar tüm işler birkaç kişinin üzerine kalmış ve dolayısıyla içerik açısından beklenen atılım bu yıl da gerçekleştirilememiştir. Reklam sorununun çözümlenememiş olması Dergiyi katlanılması çok güç bir mali külfet haline getirmiştir. Üye ve okuyucu sayısındaki artışa paralel olarak önümüzdeki dönemden itibaren 1500 adet basılması zorunluluğu, kağıt fiyatlarındaki büyük artışlar da göz önüne alınırsa, reklam sorununun ivedi olarak çözümlenmesinin Dergi için hayati bir önem kazandığı açığa çıkar.

b) Tebliğler Kitabı: II. Metalurji Bilimsel ve Teknik Kongresine Sunulan tebliğleri bir kitap haline getirme programı gerçekleştirilerek kitap yılın ilk yarısında basılarak üyelerin kullanımına sunulmuştur. Ancak kitap satışının iyi örgütlenememiş olması beklenen maddi katkıyı yeterince sağlayamamış olmak gibi bir sorun yaratmıştır.

c) Teknik Yayınlar: Yıllardır özlemi çekilen uzmanlık konularındaki yayınlarda bu yıl bazı önemli gelişmeler kaydedilmiş, «ALÜMİNYUM RAPORU» kısıtlı sayıda da olsa basılarak yayınlanmış, «ÇELİK EL KİTABI» ise odamıza yayınlanmak üzere teslim edilmiştir. Büyük ölçüde bir finansman güçlüğü bulunmakla beraber, önemli bir boşluğu dolduracağına inandığımız bu kitabın önümüzdeki dönemde mutlaka yeterli sayıda basılması zorunludur.

d) Dil Sorunu : Uzmanlık alanına giren konularda dilimize girmiş bulunan yabancı kökenli sözcüklere uygun Türkçe karşılıklar bulmak ve bu yolla bir bilim dilinin oluşmasına katkıda bulunmak, bu alandaki karmaşaya son vermek amacıyla programlanmış bulunan bir çalışma hayata geçirilememiştir. Her ne kadar METALURJİ Dergisinde yayınlanan yazılarda bazı düzeltmeler yapılmaktaysa da, TDK, TSE ve Üniversitelerle işbirliği gerçekleştirilerek ciddi bir çalışmanın yapılması soruna bir çözüm getirebilecektir.

MESLEKİ DENETİM

Mesleki denetim konusu diğerk uzmanlık dallarına göre yeni sayılabilecek olan METALURJİ uzmanlık dalında daha büyük bir önem kazanmaktadır. Meslek alanı tanımlamasının toplum içinde yaygın olarak bilinmemesi ve şimdiye kadar bu alandaki boşluğun başka mühendislik dalları tarafından doldurulmuş olması bilirkişilik ve kalite belgesi gibi uygulamalarda Odanın önüne bir engel olarak çıkmaktadır. Nitekim geçtiğimiz yıl ancak bir kez bilirkişilik yapması için Odaya başvuru yapılmıştır.

Kalite belgesi konusu ise tam bir çıkmazdadır. MC iktidarının TMMOB ve Odalara karşı giriştiğı saldırının bir parçası olarak kalite belgesi verme yetkisinin TSE'ye devredilmesi bir çok Odayı mali bunalım içine sürükledi. Buna bağılı olarak TSE'nin sermayenin çıkarlarının savunucusu durumuna getirilmesi çabaları karşısında mücadele bu noktada yoğunlaştı. TMMOB, TSE Genel Kurulunda yapılan usulsüzlükler. üzerine Danıştay'da dava açtı ve 1976 Genel Kurulunun iptalini sağladı. Ancak aynı tür oyunlara bu yılki Genel Kurul toplantısında da başvuruldu. Oda ve TMMOB olarak TSE'nin sermayenin müşavirlerinin elinden kurtarılması sağlanana ve bu kurum ülkenin ve halkın yararına çalışana dek mücadele sürdürülecektir.

Odanın karşılaştığı bir başka sorun da bazı kuruluşların giderek Oda kayıt belgesi aramadan personel alma yoluna gitmeleriydi. Oda olarak bu tür yasa dışı uygulamalara son vermeleri için kurumlar zamanında uyarılmışlardır. Bu konudaki titiz denetim sürdürülecektir.

Türkiye'de çalışan yabancı uzmanların denetlenmesi de henüz çözümlenmemiş sorunlardan birisidir. Bu konuda Oda düzeyinde denetim çalışmalarını sürdürmekle beraber, konunun TMMOB düzeyinde ele alınmasını sağlayarak daha etkin önlemlerin alınmasına katkıda bulunmaktayız.